

L'EDUCACIÓ INCLUSIVA A LES ILLES BALEARS: ESPECIAL REFERÈNCIA A LA LOMLOE I A LA LLEI D'EDUCACIÓ DE LES ILLES BALEARS

Margalida Amengual Tormo

RESUM

L'educació inclusiva no és un concepte nou al nostre ordenament jurídic. Ja la Constitució espanyola de 1978 reconeix els trets característics d'aquest model educatiu i es fa ressò dels tractats internacionals que també el recullen. Tot i el reconeixement formal de l'educació inclusiva, no sempre s'ha portat a la pràctica ni s'ha desenvolupat a la normativa sectorial. Aquest article pretén analitzar l'evolució d'aquest model i la seva implantació definitiva a partir de l'aprovació de la LOMLOE i de la Llei d'educació de les Illes Balears

RESUMEN

La educación inclusiva no es un concepto nuevo en nuestro ordenamiento jurídico. Ya la Constitución Española de 1978 reconoce los rasgos característicos de este modelo educativo y se hace eco de los tratados internacionales que también lo recogen. A pesar del reconocimiento formal de la educación inclusiva, no siempre se ha llevado a la práctica ni se ha desarrollado en la normativa sectorial. Este artículo pretende analizar la evolución de este modelo y su implantación definitiva a partir de la aprobación de la LOMLOE y de la Ley de Educación de las Islas Baleares.

1. INTRODUCCIÓ

Aquest article pretén posar de manifest l'evolució que el concepte d'*educació inclusiva* ha experimentat amb el temps, com s'ha recollit en els tractats internacionals i en les diferents lleis educatives de l'Estat espanyol. També s'analitzarà com s'ha incorporat aquest concepte a la legislació autonòmica, especialment després de l'aprovació de la Llei 1/2022, de 8 de març, d'educació de les Illes Balears.

Finalment, farem una reflexió sobre el desenvolupament de l'educació inclusiva des del punt de vista reglamentari a la nostra comunitat autònoma i els reptes que queden per assolir.

2. L'EDUCACIÓ INCLUSIVA EN L'ÀMBIT INTERNACIONAL

El Ministeri d'Educació i Formació Professional defineix l'educació inclusiva com aquell procés que ajuda a superar els obstacles que limiten la presència, la participació i els assoliments dels estudiants, així com el procés d'enfortiment de la capacitat del sistema educatiu. La inclusió únicament s'aconseguirà a través dels canvis en les cultures, les pràctiques i les polítiques escolars.¹

1. <https://www.educacionyfp.gob.es/mc/sgctie/educacion-inclusiva.html>.

Aquest concepte es fa ressò del tractament que la comunitat internacional ha fet del dret a l'educació en general. Podem afirmar, sense cap dubte, que l'educació inclusiva és un element indissociable del mateix concepte d'educació.

Així, la Declaració de Drets Humans de 1948 va establir (article 26.1) que:

Tota persona té dret a l'educació. L'educació ha de ser gratuïta, almenys en allò que es refereix a la instrucció elemental i fonamental. La instrucció elemental serà obligatòria. La instrucció tècnica i professional haurà de ser generalitzada: l'accés als estudis superiors serà igual per a tots, en funció dels mèrits respectius.

I la Declaració dels Drets dels Infants de 1959 va establir (principi 7) que:

L'infant té dret a rebre educació, que serà gratuïta i obligatòria almenys en la seva etapa elemental. Se li donarà una educació que afavoreixi la seva cultura general i li permeti, en condicions d'igualtat d'oportunitats, desenvolupar les seves aptituds i el seu judici individual, el seu sentit de la responsabilitat moral i social, i esdevenir un membre útil de la societat.

També la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat, aprovada per l'ONU el 13 de desembre de 2006, i ratificada per Espanya el 21 d'abril de 2008, estableix (article 24) que:

1. Els estats parts reconeixen el dret de les persones amb discapacitat a l'educació. Amb la intenció de fer efectiu aquest dret sense discriminació i sobre la base de la igualtat d'oportunitats, els estats parts asseguraran un sistema d'educació inclusiu a tots els nivells, així com l'ensenyament al llarg de la vida, amb la intenció de:
 - a) Desenvolupar plenament el potencial humà i el sentit de la dignitat i l'autoestima i reforçar el respecte pels drets humans, les llibertats fonamentals i la diversitat humana;
 - b) Desenvolupar al màxim la personalitat, els talents i la creativitat de les persones amb discapacitat, així com les seves aptituds mentals i físiques;
 - c) Fer possible que les persones amb discapacitat participin de manera efectiva en una societat lliure.

2. En fer efectiu aquest dret, els estats parts asseguraran que:
 - a) Les persones amb discapacitat no quedin excloses del sistema general d'educació per motius de discapacitat, i que els infants amb discapacitat no quedin exclosos de l'ensenyament primari gratuït i obligatòria ni de l'ensenyament secundari per motius de discapacitat;
 - b) Les persones amb discapacitat puguin accedir a una educació primària i secundària inclusiva, de qualitat i gratuïta, en igualtat de condicions amb les altres, en la comunitat en què visquin;

- c) Es facin ajusts raonables en funció de les necessitats individuals;
- d) Es presti el suport necessari a les persones amb discapacitat, en el marc del sistema general d'educació, per a facilitar la seva formació efectiva;
- e) Es facilitin mesures de suport personalitzades i efectives en entorns que fomentin al màxim el desenvolupament acadèmic i social, de conformitat amb l'objectiu de la plena inclusió.

Finalment, l'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar el 25 de setembre de 2015 l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible, l'objectiu núm. 4 de la qual és garantir una educació inclusiva i equitativa de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge per a tothom.

D'aquest objectiu s'assenyalen, com a més destacables, els ítems següents:

4.5 D'aquí a 2030, eliminar les disparitats de gènere en l'educació i assegurar l'accés igualitari a tots els nivells de l'ensenyament i la formació professional per a les persones vulnerables, incloses les persones amb discapacitat, els pobles indígenes i els infants en situacions de vulnerabilitat.

4.6 Construir i adequar instal·lacions educatives que tinguin en compte les necessitats dels infants i les persones amb discapacitat i les diferències de gènere, i que ofereixin entorns d'aprenentatge segurs, no violents, inclosius i eficaços per a tots.

Tots aquests principis citats coincideixen amb els plantejaments d'una educació inclusiva i dissenyada per a tots els nins i nines, que té com a eix central l'infant sobre el model educatiu, i no a la inversa; és a dir, és el model educatiu el que ha de proporcionar els recursos necessaris per fer efectiu, sense cap biaix, el dret a l'educació de tots, i no l'infant el que s'ha d'"adaptar" a l'escola normalitzada.

3. L'EDUCACIÓ INCLUSIVA EN LA LEGISLACIÓ ESTATAL

Segons González Noriega (2012) i García Rubio (2017), l'educació a l'Estat espanyol ha passat, pel que fa als alumnes amb diversitat, per diverses etapes o models:

- L'exclusió, que nega el dret a aquelles persones discapacitades.
- La segregació, que si bé no nega aquest dret, cerca l'homogeneïtat a l'aula i, per tant, aquest alumne s'escolaritzarà en unitats diferenciades i separades de la resta.
- La integració, en la qual l'alumne amb discapacitat s'adapta a la resta a una mateixa aula "normalitzada".
- La inclusió, en què la persona amb dificultats té el mateix dret que la resta a compartir l'aula ordinària, amb els suports necessaris. En aquest darrer model es rebutja el concepte d'*aula normalitzada*, per avançar cap a un model integrador i diversificador.

La Constitució espanyola de 1978 reconeix a l'article 27 com un dret fonamental i, per tant, objecte de la màxima protecció, el dret a l'educació:

Article 27

1. Tothom té dret a l'educació. Es reconeix la llibertat d'ensenyament.
2. L'educació tindrà com a objecte el ple desenvolupament de la personalitat humana en el respecte als principis democràtics de convivència i als drets i a les llibertats fonamentals.
3. Els poders públics garanteixen el dret que assisteix els pares per tal que els fills rebin la formació religiosa i moral que vagi d'acord amb les seves conviccions.
4. L'ensenyament bàsic és obligatori i gratuït.
5. Els poders públics garanteixen el dret de tothom a l'educació, mitjançant una programació general de l'ensenyament, amb la participació efectiva de tots els sectors afectats i la creació de centres docents.
6. Es reconeix a les persones físiques i jurídiques la llibertat de creació de centres docents, dins el respecte als principis constitucionals.
7. Els professors, els pares i, en el seu cas, els alumnes intervindran en el control i en la gestió de tots els centres sostinguts per l'Administració amb fons públics, en els termes que la llei estableixi.
8. Els poders públics inspeccionaran i homologaran el sistema educatiu per tal de garantir el compliment de les lleis.
9. Els poders públics ajudaran aquells centres docents que reuneixin els requisits que la llei estableixi.

Aquest dret té una connexió directa amb el dret d'igualtat, també fonamental, i regulat a l'article 14:

Els espanyols són iguals davant la llei, sense que pugui prevaler cap discriminació per raó de naixença, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social.

Per tant, el model educatiu recollit al nostre text constitucional ben bé es pot classificar amb el model inclusiu que hem definit.

Sense ànim de fer una anàlisi exhaustiva sobre les diferents lleis educatives estatals que s'han anat aprovant, es presenten seguidament els diferents models d'educació regulats a les lleis orgàniques LOE, LOMQE i LOMLOE.

3.1. La LOE

No va ser fins a l'aprovació de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOE), que es va apostar clarament per un model integrador i inclusiu. Segons Martínez, De Haro i Escarbajal (2010), l'atenció a la diversitat suposa la superació d'un model educatiu instructiu i de transmissió per passar a un model de promoció i desenvolupament, d'escola dirigida a la qualitat, no discriminatòria, participativa, que assoleix l'heterogeneïtat com a factor d'enriquiment. En definitiva, una escola inclusiva. Entre els principis formulats en la LOE trobam la qualitat, l'equitat i la flexibilitat.

Efectivament, ja podem observar en el preàmbul que la inclusió educativa és un principi orientador de tota la Llei. Així, s'afirma que aconseguir que tots els ciutadans puguin rebre una educació i una formació de qualitat, sense que aquest bé quedi limitat solament a algunes persones o sectors socials, resulta apressant en el moment actual, que es tracta d'aconseguir que tots els ciutadans aconseguixin el màxim desenvolupament possible de totes les seves capacitats, individuals i socials, intel·lectuals, culturals i emocionals, per a la qual cosa necessiten rebre una educació de qualitat adaptada a les seves necessitats, se'ls ha de garantir una igualtat efectiva d'oportunitats, prestant els suports necessaris, tant a l'alumnat que el requereixi com als centres on estan escolaritzats; o que resulta necessari atendre la diversitat de l'alumnat... Es tracta, en última instància, que tots els centres, tant els de titularitat pública com els privats concertats, assumeixin el seu compromís social amb l'educació i facin una escolarització sense exclusions.

Si bé els principis indicats inspiren tot el text legal, és en el títol II de la Llei, referit a la igualtat en l'educació, quan es concreta de manera més efectiva l'educació inclusiva.

L'article 71 de la Llei, que inicia aquest títol, indica que correspon a l'Administració assegurar els recursos necessaris perquè tots els alumnes que requereixen una atenció educativa diferent a l'ordinària, per presentar necessitats educatives especials, retard maduratiu, trastorns dels desenvolupament del llenguatge i la comunicació, etc. puguin aconseguir el màxim desenvolupament possible de les seves capacitats personals i, en tot cas, els objectius establerts amb caràcter general per a tot l'alumnat. Aquest article va ser modificat per la LOMQE i la LOMLOE l'ha recuperat i hi ha afegit nous supòsits de necessitats específiques de suport educatiu, amb la qual cosa se supera així la idea tradicional que únicament les persones amb algun tipus de discapacitat eren meritòries d'un tractament diferenciat en l'àmbit educatiu. D'aquesta manera s'ha donat un contingut molt més ampli al concepte de *diversitat* que el que hi havia abans d'aquesta regulació, i que ha inspirat tota la legislació posterior.

Aquest principi té una aplicació pràctica en l'escolarització, que és l'eix central per implantar un vertader model inclusiu. La LOE disposa que l'escolarització de

l'alumnat que presenta necessitats educatives especials es regirà pels principis de normalització i inclusió, i assegurarà la no-discriminació i la igualtat efectiva en l'accés i la permanència en el sistema educatiu. Concretament, estableix que l'escolarització d'aquest alumnat en unitats o centres d'educació especial únicament es durà a terme quan les seves necessitats no puguin ser ateses en el marc de l'atenció a la diversitat dels centres ordinaris. És a dir, recull el principi de l'educació inclusiva: l'escolarització de tots en aules ordinàries. I recull l'escolarització en centres d'educació especial com l'excepció a la regla general.

S'ha d'indicar que la LOE, en aquesta matèria, posa un especial èmfasi en el paper que tenen els pares i els tutors d'aquests alumnes en l'escolarització, atès que es tindran en compte les seves preferències respecte del model més inclusiu.

3.2. La LOMQE

Segons gran part del sector educatiu, aquest paradigma va quedar interromput amb l'aprovació de la Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat de l'educació (LOMQE).

Ja a l'exposició de motius, apartat X, es pot observar la línia conductora de la Llei, quan afirma el següent:

Les rigideses del sistema condueixen a l'exclusió dels alumnes i les alumnes les expectatives dels quals no s'adeqüen al marc establert. En canvi, la possibilitat de triar entre **diferents trajectòries** els garanteix una més fàcil permanència en el sistema educatiu i, en conseqüència, majors possibilitats per al seu desenvolupament personal i professional. La flexibilització de les trajectòries, de manera que cada estudiant pugui desenvolupar tot el seu potencial, es concreta en el desenvolupament de programes de millora de l'aprenentatge i el rendiment en el segon i el tercer curs de l'educació secundària obligatòria, la formació professional bàsica, l'anticipació dels itineraris cap al batxillerat i la formació professional, i la transformació de l'actual quart curs de l'educació secundària obligatòria en un curs fonamentalment propèdèutic i amb dues trajectòries ben diferenciades. Aquesta **diversificació** ha de permetre que l'estudiant rebi una atenció personalitzada perquè s'orienti cap a la **via educativa** que s'adapti més a les seves necessitats i aspiracions, cosa que ha d'afavorir la seva progressió en el sistema educatiu.

La LOMQE va introduir un seguit de modificacions a la LOE, entre les quals destacam especialment les distintes trajectòries que es defineixen a l'ESO, així com les distintes vies d'obtenció del títol de graduat en aquesta etapa educativa. Aquesta "segregació" anunciada a l'exposició de motius de la Llei es concreta en la redacció que va donar als articles 27, 31 i 32 de la LOE, amb canvis com la substitució de la diversitat curricular pels programes de millora de l'aprenentatge i del rendiment, condicions per obtenir el títol de graduat en educació secundària, accessos diferenciats per a batxiller o formació professional, etc.

El model que va implantar la LOMQE consistia a substituir les adaptacions curriculars per un nou concepte anomenat *programes de millora de l'aprenentatge i rendiment*. A partir d'aquí, s'estableixen diferents trajectòries per a aquells alumnes que presenten dificultats, i que podran aconseguir **o no** el títol de graduat en ESO. A més, aquestes trajectòries han d'enfocar l'alumnat als estudis de formació professional o batxillerat, segons el cas. S'ha de dir, no obstant això, que no es tracta de trajectòries aïllades entre si, atès que en tot moment l'alumne pot passar d'una a l'altra.

Un altra modificació significativa de la LOMQE en relació amb el model educatiu precedent va ser la nova redacció de l'article 84.3:

3. En cap cas hi ha d'haver discriminació per motius de naixement, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social.

No constitueix discriminació l'admissió dels alumnes i les alumnes o l'organització de l'ensenyament **diferenciats per sexes**, sempre que l'ensenyament que imparteixin es desenvolupi de conformitat amb el que disposa l'article 2 de la Convenció relativa a la lluita contra les discriminacions en l'esfera de l'ensenyament, aprovada per la Conferència General de la UNESCO el 14 de desembre de 1960.

En cap cas l'elecció de l'educació diferenciada per sexes pot implicar per a les famílies, els alumnes i les alumnes i els centres corresponents un tracte menys favorable, ni un desavantatge a l'hora de subscriure concerts amb les administracions educatives o en qualsevol altre aspecte. A aquests efectes, els centres han d'exposar en el seu projecte educatiu les raons educatives de l'elecció d'aquest sistema, així com les mesures acadèmiques que desenvolupen per a afavorir la igualtat.

La redacció d'aquest article poc s'avé amb el concepte d'educació inclusiva, en la qual tots i totes comparteixen el mateix espai educatiu, en igualtat de condicions.

Els exemples exposats són un reflex del model educatiu de la LOMQE, consistent a dur a terme la separació de l'alumnat, no sols amb dificultats, sinó també l'ordinari, en funció de les expectatives o no de permanència en el sistema educatiu i altres paràmetres (sexe). Aquest model se separa de les previsions establertes al tractats internacionals i de la legislació estatal precedent.

3.3. La LOMLOE

L'objectiu principal de la Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOMLOE), és revertir els canvis introduïts per la precedent LOMQE. Segons l'exposició de motius de la nova llei, va representar una ruptura de l'equilibri que s'havia aconseguit amb la LOE entre diferents visions i plantejaments sobre l'educació que han de

conviure necessàriament en un sistema democràtic i plural. Per això, una de les mesures introduïdes en aquest text legal és precisament derogar expressament el contingut total de la LOMQE (disposició derogatòria única).

La nova Llei, que també ha estat molt contestada per determinats àmbits de la societat i l'educació, s'estructura en un article únic amb 99 apartats que modifiquen parcialment 77 articles de la LOE, 19 disposicions addicionals i 3 disposicions finals. Incorpora 8 disposicions addicionals, 5 de transitòries, que regulen diferents aspectes del període d'implantació, 1 disposició derogatòria i 6 disposicions finals, relatives al desenvolupament reglamentari, el calendari d'implantació i l'entrada en vigor.

Els trets principals del nou text legal, pel que fa a l'educació inclusiva, són els següents:

- Equitat en l'educació

Es presta una especial atenció a l'escola rural i al fet que l'escolarització de l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu ha d'estar regit pels principis d'inclusió, participació, qualitat, equitat, no-discriminació i **accessibilitat universal**.

Pretén, així mateix, enfortir les actuacions educatives davant les persones, els grups, els entorns socials i els àmbits territorials que es trobin en situació de vulnerabilitat socioeducativa i cultural.

En l'admissió d'alumnes a centres públics i privats concertats, les administracions públiques han de garantir el dret a l'educació, l'accés en condicions d'igualtat i no-discriminació i la llibertat d'elecció de centre pels pares, atesa una adequada i equilibrada distribució entre els centres escolars de l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu. Així mateix, han de vetllar per **evitar la segregació** de l'alumnat per raons socioeconòmiques o d'una altra naturalesa.

- Educació especial

Respecte a l'**escolarització** de l'alumnat amb necessitats educatives especials, la nova norma opta per la inclusió en centres **ordinaris** i reserva els centres d'educació especial per a casos d'"atenció molt especialitzada".

Així, la disposició addicional 4a de la LOMLOE estableix que les administracions educatives han de vetllar perquè les decisions d'escolarització garanteixin la resposta més adequada a les necessitats específiques de cada alumne i que el Govern, en col·laboració amb les administracions educatives, ha de desenvolupar un pla perquè, en el termini de deu anys, els centres ordinaris comptin amb els recursos necessaris per poder atendre en les millors condicions l'alumnat amb discapacitat.

Els centres d'educació especial han d'escolaritzar els alumnes que requereixin una atenció molt especialitzada i han d'exercir la funció de centres de referència i suport per als centres ordinaris.

- Educació diferenciada per gènere

Novament aquest aspecte se separa clarament de la precedent LOMQE.

La disposició addicional 24a de la LOE es limitava fins ara a assenyalar que, amb la finalitat d'afavorir la igualtat entre dones i homes, els centres que desenvolupessin el principi de coeducació en totes les etapes educatives serien objecte d'atenció preferent i prioritària en l'aplicació de les previsions recollides en la llei.

La nova redacció donada per la LOMLOE a aquesta disposició (així com la derogació de la redacció donada per la LOMQE a l'article 84.3) no deixa opció perquè els centres que separen els alumnes per gènere (sexe, segons la LOMQE) accedeixin als concerts educatius, en disposar que els centres sostinguts parcialment o totalment amb fons públics han de desenvolupar el principi de coeducació en totes les etapes educatives i no poden separar l'alumnat per gèneres.

3.4. Breu referència a la jurisprudència

Com és lògic, un tema que suscita tant de debat com és el de l'educació inclusiva també ha estat objecte de pronunciament per part dels jutjats i tribunals.

El poder judicial s'ha pronunciat, sense cap dubte, a favor d'un model d'educació inclusiva en el sentit indicat per la LOMLOE. I destacarem dos pronunciaments en relació amb la matèria que han estat especialment rellevants.

El primer és la Sentència núm. 4521/2017, de 14 de desembre de 2017, dictada pel Tribunal Suprem en recurs de cassació. Aquesta resolució judicial resol el recurs interposat per la comunitat autònoma de la Rioja contra la Sentència de 21 de juliol de 2016, dictada per la Sala Contenciosa del Tribunal Superior de Justícia de la Rioja, en el recurs 199/2015. El fonament de dret quart del pronunciament del Tribunal Suprem indica que, d'aquest conjunt normatiu i pel que fa al dret fonamental la infracció del qual van invocar els pares de Florian en la instància, cal deduir el règim següent:

1. Per garantir la igualtat efectiva i la no-discriminació en l'exercici del dret a l'educació dels alumnes amb una discapacitat o trastorn greu de conducta, regeixen els principis de normalització i **inclusió**, tant per a l'accés com en la permanència en el sistema educatiu.
2. La regla general és que es procuri la integració en centres **ordinaris** amb "mesures d'atenció a la diversitat", que es poden flexibilitzar en les diferents etapes educatives si és necessari. I l'excepció a aquesta regla general —

que suposa un tracte diferent justificat— consistirà en l'escolarització en unitats o centres d'educació especial només quan les necessitats d'aquests alumnes no puguin ser ateses en el marc de les mesures d'atenció a la diversitat dels centres ordinaris.

I el fonament de dret cinquè indica que:

Del que s'ha exposat cal deduir, per tant, un mandat constitucional i legal dirigit als poders públics per aconseguir un doble objectiu: un de política social —la inclusió social de persones amb disfunció o trastorn de conducta— i un altre d'integració en el sistema educatiu. En l'aspecte educatiu, repercuteix en l'exercici d'un dret fonamental: l'accés a l'educació en condicions d'igualtat. Aquest doble mandat d'inclusió i l'efectivitat d'aquest dret exigeixen de les administracions una concreta posada de mitjans que procurin aquesta integració en el **sistema educatiu ordinari** amb les degudes adaptacions en funció de les necessitats de l'interessat, i només cal acudir al règim de centres d'educació especial si es justifica que, un cop esgotats els esforços per a aquesta integració, és procedent aquesta opció, que en aquestes condicions sí que justificaria un tracte diferent.

El segon pronunciament destacable és la Sentència del Tribunal Suprem núm. 861/2019, de 21 de juny de 2019, i també resolutòria d'un recurs de cassació interposat en aquest cas per un particular contra la Sentència de la Sala Contenciosa del TSJ de la Rioja, de 8 de febrer. El fonament setè d'aquesta Sentència cassacional es fa ressò de la Convenció internacional sobre els drets de les persones amb discapacitat, i indica que resulta rellevant enquadrar l'examen dels articles constitucionals partint de l'article 2 de la Convenció internacional sobre els drets de les persones amb discapacitat i que s'entén que, amb la Convenció internacional sobre els drets de les persones amb discapacitat, són les particularitats de cada cas les que han de prendre's en consideració amb vista a **l'educació inclusiva**.

4. L'EDUCACIÓ INCLUSIVA A LES ILLES BALEARS

El tractament de l'educació inclusiva a les Illes Balears es recull a la Llei 1/2022, de 8 de març, d'educació de les Illes Balears, així com a totes aquelles normes de desenvolupament dictades pel Govern de les Illes Balears, anteriors o no a aquesta Llei.

4.1. Títol competencial

Segons l'article 149 de la Constitució espanyola de 1978, l'Estat té competència exclusiva sobre la regulació de les condicions bàsiques que garanteixin la igualtat de tots els espanyols en l'exercici dels drets (l'educació ho és) i en el compliment dels deures constitucionals, així com en la regulació de les condicions d'obtenció,

expedició i homologació de títols acadèmics i professionals, així com les normes bàsiques per al desenvolupament de l'article 27 de la Constitució.

D'altra banda, l'article 36.2 de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears (Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer) disposa que correspon a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears la competència de desplegament legislatiu i d'execució de l'ensenyament en tota la seva extensió, nivells, graus i modalitats.

Per tant, l'aprovació de la Llei d'educació de les Illes Balears ha suposat el desenvolupament de la normativa bàsica en matèria d'educació, configurada per la LOE amb la redacció donada per la LOMLOE.

4.2. Educació inclusiva a la Llei 1/2022, de 8 de març, d'educació de les Illes Balears (LEIB)

L'abordatge que la LEIB fa de l'educació inclusiva és sota els mateixos principis que la LOMLOE, és a dir, drets de la infància, la inclusió, la participació, la qualitat, l'equitat, la no-discriminació i l'**accessibilitat universal**. En aquest model, tant la llei estatal com l'autonòmica opten, sense cap dubte, per un model d'escolarització d'alumnes amb necessitats educatives especials en centres ordinaris com a regla general, i en centres d'educació especial com a excepció.

En l'exposició de motius ja s'indica el model educatiu que regirà a les Illes Balears, i com a exemple, en transcrivim els aspectes més interessants:

Amb aquesta llei s'opta de forma clara per evitar les desigualtats i garantir la inclusió i la igualtat d'oportunitats de tot l'alumnat amb la finalitat de bastir un sistema educatiu sense exclusions que permeti l'exercici de les llibertats individuals, l'aprenentatge en el marc d'un sistema obert i inclusiu sense barres en tots els àmbits. Aquest **principi d'inclusió**, juntament amb l'atenció a la diversitat, abraça els criteris organitzatius, pedagògics, d'atenció educativa personalitzada, de recursos i de participació necessaris per promoure l'èxit educatiu garantint l'educació més adequada per a l'alumnat

[...]

Una educació de qualitat ha d'arribar a tots els alumnes, **sense exclusió**, perquè la qualitat i l'equitat constitueixen dos principis indissociables. Un dels instruments més efectius per aconseguir aquesta finalitat és una **escolarització equilibrada i equitativa** de l'alumnat que ha d'anar acompanyada d'una dotació de recursos suficient i que suposa situar els drets de la infància entre els principis rectors del sistema educatiu, segons el que estableix la Convenció sobre els drets de l'infant, aprovada per les Nacions Unides, que reconeix l'interès superior del menor, el seu dret a l'educació i l'obligació dels poders públics d'assegurar el compliment efectiu d'aquests drets, a més de suposar que es compleix amb els principis establerts en la Llei 9/2019, de 19

de febrer, de l'atenció i els drets de la infància i l'adolescència de les Illes Balears.

L'educació, així mateix, ha de garantir també el compliment efectiu dels drets dels infants, joves i de la resta de persones amb diversitat funcional, d'acord amb el que determina la Convenció internacional sobre els drets de les persones amb discapacitat, aprovada per les Nacions Unides, especialment pel que es refereix a l'accés a una educació inclusiva.

A més, l'exposició de motius també fa referència a la igualtat entre dones i homes o a l'eix 4 de l'Agenda 2030 de la UNESCO, que és el de l'escola inclusiva.

La LEIB regula ja, d'una manera més concreta, els principis indicats en:

- Títol preliminar:

- Article 3. Recull com a principi general l'accessibilitat universal, l'equitat, la igualtat de drets i oportunitats i la cohesió social i cultural dins el marc de la inclusió educativa de tot l'alumnat. També recull l'escolarització equilibrada de tot l'alumnat entre centres sostinguts totalment o parcialment amb fons públics.

- Títol V, capítol II:

- Article 108. Recull la interdicció de qualsevol forma de discriminació en l'admissió de l'alumnat i l'equilibri en el procés d'escolarització.
- Article 109. La regulació del procés d'elecció d'un centre constitueix un element fonamental per assegurar la igualtat d'oportunitats
- Article 111. L'escolarització de l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu s'ha de regir pel principi d'inclusió i ha d'assegurar la no-discriminació. Preferentment, aquest alumnat s'ha d'escolaritzar en centres ordinaris, dotats dels recursos humans i materials necessaris per atendre les seves necessitats. Excepcionalment, aquest alumnat es pot escolaritzar en unitats educatives especials dels centres ordinaris, en centres d'educació especial, o en la modalitat combinada.
- Article 124. L'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu ha de ser avaluat a través de sistemes accessibles per a cada cas, i en funció de les mateixes adaptacions curriculars. Aquesta és una conseqüència derivada del principi general, que és l'escolarització en centres ordinaris d'aquest alumnat.

La LEIB ha atorgat a l'educació inclusiva un tractament capital. A més dels articles indicats, que són la concreció d'una sèrie de principis recollits a tota la normativa que hem analitzat, la llei autonòmica dedica un capítol específic a l'educació inclusiva (capítol II del títol V), els trets principals del qual són:

- L'educació inclusiva té presents totes les expressions de la diversitat a les aules i de la diversitat existent en la societat, així com la valoració que se'n fa en les seves diferents manifestacions.
- S'ha de valorar la diversitat dels alumnes com una riquesa que dona suport a l'aprenentatge de totes les persones, proposant en l'activitat diària de l'aula activitats que possibilitin i assegurin la cooperació entre la diversitat dels alumnes en el procés d'ensenyament i aprenentatge i la corresponsabilitat tant de l'aprenentatge propi com del dels altres, així com de la construcció de les relacions positives dins els grups.
- Tots els alumnes són subjectes de l'atenció educativa inclusiva i de les mesures d'atenció a la diversitat que necessitin per raons pedagògiques, amb independència de si estan escolaritzats en centres ordinaris o en centres d'educació especial, tenint en compte la voluntat de les famílies.
- L'atenció educativa inclusiva comprèn tot el conjunt de mesures, d'accions, de personal i de suports destinats a tots els alumnes, amb la finalitat d'afavorir el seu desenvolupament personal i social perquè avancin en l'assoliment de les competències de cada etapa educativa i la transició a la vida adulta, en el marc d'un sistema educatiu i social inclusiu.

4.3. Educació inclusiva en la normativa reglamentària de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears

Abans de la llei autonòmica d'educació, la Comunitat Autònoma de les Illes Balears ja havia dictat un seguit de disposicions de caràcter reglamentari que regulen com fer efectiva l'educació inclusiva, en desenvolupament de les previsions contingudes a la LOE. Totes aquestes disposicions continuen vigents en tot allò que no contradiguin el que està establert tant a la LOMLOE com a la LEIB.

Sense ànim exhaustiu, destacam el Decret 39/2011, de 29 d'abril, pel qual es regula l'atenció a la diversitat i l'orientació educativa als centres educatius no universitaris sostinguts amb fons públics, que també fa nombroses referències a la inclusió educativa, la distribució adequada i equilibrada d'escolarització, la preferència de l'escolarització d'alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu en centres ordinaris, adaptació curricular, etc.

També es pot esmentar l'Ordre del conseller d'Educació i Universitat de 22 de maig de 2019 per la qual es regula el funcionament dels serveis d'orientació educativa, social i professional de les Illes Balears, o l'Ordre de la consellera d'Educació i Cultura de 12 d'agost de 2009 per la qual es creen equips d'orientació educativa i psicopedagògica d'atenció primerenca.

Tot i això, la Conselleria d'Educació i Formació Professional, en el marc del desplegament de la LEIB, ha iniciat la tramitació d'un nou decret d'educació

inclusiva de les Illes Balears, que en el moment de redactar aquest article es troba en fase de consulta prèvia, al qual es pot accedir mitjançant l'enllaç següent:

https://www.caib.es/sites/participacio/ca/consulta_pravia_a_laboracia_de_normativa/contenido.do?idsite=1285&cont=142312

5. CONCLUSIONS

La normativa internacional en matèria de drets de la infància ha definit el dret a l'educació des d'una vessant àmplia i universal. Des del primer moment el concepte d'educació inclusiva ha estat indissoluble del mateix concepte de l'educació.

Si bé el nostre text constitucional ha inclòs aquests conceptes d'universalitat i inclusió, a través dels drets fonamentals a la igualtat i a l'educació, l'ordenament jurídic espanyol ha sofert múltiples regulacions educatives, en què l'educació inclusiva s'ha tractat de manera diferent i amb models diferents.

No obstant això, a partir de la LOMLOE s'ha optat definitivament per un model d'educació inclusiva fonamentat sobretot en l'escolarització de tots els nins i nines, siguin quines siguin les seves característiques, en aules ordinàries. L'escolarització en aules específiques en centres ordinaris o en centres d'educació especial constitueix una autèntica excepció.

Aquest model és el que s'ha recollit a la Llei 1/2022, de 8 de març, d'educació de les Illes Balears, que ha donat un tractament específic a l'educació inclusiva en el títol V, capítol II, així com en la normativa de caràcter reglamentari prèvia, que s'ha d'adaptar a les previsions de la referida LEIB.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Ignacio Calderón Almendros (febrer de 2021). "La LOMLOE y el derecho a la educación inclusiva" (www.eldiariodelaeducacion.com)

Juan García Rubio (juny de 2017). "Evolución legislativa de la educación inclusiva en España". Revista Nacional e Internacional de Educación Inclusiva. Volum 10, núm. 1

María del Mar González Noriega (2012). "La legislación educativa y los alumnos con discapacidad: necesidad de actualización". Anuario Facultad Derecho, Universidad de Alcalá

Rogelio Martínez Abellán, Remedios de Haro Rodríguez, Andrés Escarbajal Frutos (gener de 2010). "Una aproximación a la educación inclusiva en España". Revista de Educación Inclusiva. Volum 3, núm. 1

NORMATIVA CONSULTADA

Constitució espanyola de 1978.

Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació.

Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa.

Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació.

Llei 1/2022, de 8 de març, d'educació de les Illes Balears.

Decret 39/2011, de 29 d'abril, pel qual es regula l'atenció a la diversitat i l'orientació educativa als centres educatius no universitaris sostinguts amb fons públics.

Ordre del conseller d'Educació i Universitat de 22 de maig de 2019 per la qual es regula el funcionament dels serveis d'orientació educativa, social i professional de les Illes Balears.

Ordre de la consellera d'Educació i Cultura de 12 d'agost de 2009 per la qual es creen equips d'orientació educativa i psicopedagògica d'atenció primerenca.